

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

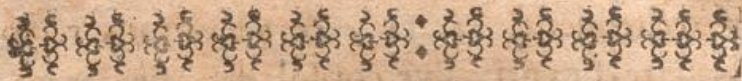
**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

Epistola I. Paulo Rubeo: de inscriptione & fine Ethicæ Epistolaris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

EPISTOLA I.

PAULO RUBE O,

De inscriptione & fine

ETHICÆ EPISTOLARIS.

Scribis, per jucundum tibi accidisse auditu, quod intellexeris, me lucubrationibus prioribus, in lucem emissis, velle pro coronide Tractatum de Epistolis adijcere: esse & argumentum, & scribendi modum, quàm varium, tam in usu frequentem; cum enim epistola sit sermo inter absentes, & propè ac procul hominem homini colloqui delectet, quis non epistolas amplectatur, imaginem animi, & interpretes mentis? Quod si desiderium absentis amici haud parùm sublevamus ipsius effigie, nostris oculis obversante, an non æquè capimur sermone, mutæ iconi per epistolam addito? Quem autem pigeat, aurem accommodare viro probò & prudenti? sive narret, quæ sunt facta, sive præcipiat facienda; sive sincerè laudanti, sive repre-

A

repre-

culu
355
bilib
un-
64
ano,
gio-
373
vota
85
392

7.

reprehendenti errata , & ad virtutis regulam revocanti ; sive consolanti , sive gratulanti ; sive alia humanitatis officia , alloquio , rei ac tempori apto , demonstranti. Hæc Tu quidem de epistolis , & verè , si tales sunt , quales tibi fingis ; sin' de meis loqueris , non assentior : habes , quòd metuas præoccupatum affectu iudicium , & dum majora quædam de me tibi polliceris , ne captes anguillam , & prehendas gobium. Forsan Ciceronem , aut Plinium cõgitas , quando epistolas laudas ; quid enim disertius , copiosius , argutius , elegantius hisce Scriptoribus : Inter alios Tullij encomiastas , peritus æstimator Dionysius Lambinus , *de libris Ciceronis ad Carolum IX. Galliarum Regem : Marcus* , inquit , *Tullius Cicero absolutum exemplar eloquentiæ , sive Oratorem agat , sive Philosophum. Nihil de religione , nihil de pietate , nihil de charitate patriæ , nihil de bonis rebus aut malis , nihil de virtutibus aut vitiis , nihil de officio , nihil de dolore aut voluptate , nihil de vita aut morte , nihil de perturbationibus animi & erroribus ; à Philosophis ullis disputatum est , cujus non appareant atque emineant in Ciceronis Scriptis illustra*
que-

quadam & præclara lineamenta, atque adeo viva simulacra. Nemo est mortalium, cujuscunque sit vel ætatis, vel loci, vel ordinis, vel studij, vel nationis, quin à Cicerone & melior, & doctior fieri possit. Non desunt alij, quibus nihil supra Plinium secundum; hunc probant, hunc admirantur, hunc laudibus extollunt, hunc argumentis varium, concinnum, brevem, argutum, lepidum, eruditum prædicant. Quibusdam præ omnibus placet Seneca, Romanæ Sapientiæ antistes: hic non tantum flores & folia verborum habet, fructibus abundat; sublimis idem & suavis, plus semper in recessu tenet, quam ore aut calamo prodit; Ethicæ Philosophiæ, si quisquam, Magister & Institutor; affectus, origines malorum acutè aperit, acriter castigat, severè coercet, virtutis, honestique officium graviter inculcat. Quæres, de his epistolice Latinitatis antesignanis quid ego sentiam? Etsi tenuior sum, quam ut de tantis viris judicium feram, aperiam tamen mentem meam tibi, plurimum arcanorum meorum conscio. Quòd ex his Triarijs, omni exceptione majoribus, nullum ex instituto mihi imitandum sumpturim, plures sunt causæ: Plinius, quia to-

tus est in narrando, & dictionis exquisitæ, culturæ ac comptæ studiosus, non serviebat meo proposito, qui docere magis, quàm narrare cupio: ad prius illud non admodum desideratur verborum cultura, & argutia; posterius admittit & requirit etiam nitorem atque elegantias phrasium. Tullius, quia potissimum versatur in graviore argumento, non erat deprimendus ad colloquutionem epistolarem de rebus privatis ac humilioribus: neque enim mihi enarranda sunt pericula pro bono publico exantlata, neque incendia Catilinæ extincta, neque bella inter Cæsarem & Pompeium gesta, neque Antonij Triumviri odia repressa, neque Provinciæ bene, malève administratæ, aut Clientes in iudicio defensi; & quæ sunt horum similia, plerumque publicis curis & negotijs implicita. Habet vir ille disertissimus ac sapientissimus suos in scribendis epistolis imitatores, priori maximè sæculo, quibus hoc unicè propositum fuit, ut Ciceronis non modò phrasin, sed numerum & contextum accuratè exprimerent: quales extiterunt Manutij, Sigonij, Mureti, Bembi, Longolij, Sadoleti, Politiani, & alij plures hisce suppare, ex quibus aliqui tam superstitiosè pedem pede presserunt, ut merito

ritò Tulliani *Simij* vocarentur. De horum uno (quem nominat) Paulus Manutius, quò in scribendis epistolis nemo propiùs ad Ciceronem accessisse fertur, epistolâ 4. hæc habet: *In eo N. verborum circuitus sæpe à Cicerone totus est. Si consuliò fecit, quòd inde laudem speraret, iudicium requiro; etenim aliena quæ sunt, ad nos translata, stultè jactamus. Sin', quod potiùs existimo, inops à lingua Latina, explicare animi sensa aliter non potuit, necessitatem excuso.* Ego verò virorum illorum vestigia licèt pronus adorem, bonâ tamen cum illorum veniâ genus mihi epistolicum sectandum constitui, quod *in nullius juraret verba Magistri.* Scriptio hæc mea ad mores attendit, & hoc saltem ex Seneca habere cupit, ut instillet virtutis amorem, odium vitij. Stylus ejusdem Senecæ, quod constat, concisus est, & præruptus, pèrque sententias suspenditur: quot penè verba, tot Sapientiæ dictamina; plura significat, quàm loquitur; non meliora ab Oraculo expectes: sed non est imitabilis illis, quibus mens curtior, & ad eloquendum sicior. Sapientiam ei domi natam oportuit, qui tot ex ore atque calamo Effata deprompsit; admirari fas sit, nò æmulari. Placuit

cuit hic dicendi character doctissimo Lipsio, præter quem, quod scio, nemo tam securè per Incisa & Abrupta incedit; verba punctim vibrat, & plura cogitando, quàm proloquendo, dicit; nescio, an satis idoneè ad usum Epistolarem. Rotundus est sermo familiaris, neque per *apostopeses*, & imperfectos sensus graditur; probatur apertus, nec Asiatico ambitu effusus, nec strictim intra labia compressus. Idem Latino stylo, quod vernaculo contingit; Hispanum natura per lentas sententias jubet loqui; Gallum & Italum volubilitas linguæ delectat; medium tenuère Germani: qualis indoles, talis oratio; hujus imitatrix est Epistola. Ad me, & ad *Epistolarem Ethicam* redeo, cujus præstantiam Sextus Cheronæus, celebris Philosophus, elegantis similitudine explicavit: *Philosophia*, ait, *similis est arca, muro cinctæ, & omni genere fructuum luxurianti, in qua parietum firmitas refert Logicam; arborum proceritas Physicam; fructuum suavitas Ethicam.* Alius Philosophiam Ovo componit, cujus testa seu cortex repræsentat *Logicam*, albumen *Physicam*, vitellus *Ethicam*. Hanc Salomon in Proverbijis, & Siracides in Ecclesiastico sapius nomine *Sapientia*

com

comprehendunt, mirisque encomijs exor-
nant. De hac M. Tullius in *Tuscul.* *O vita
Philosophia dux, ô virtutis indagatrix, ex-
pultrix vitiorum! quid non modo nos, sed
omnis vita hominum sine te esse potuisset?
Tu inventrix legum, tu magistra morum ac
disciplina fuisti.* Hanc Regum Hebræo-
rum potentissimus præ cunctis thesauris à
DEO petijt, quando Sapientiam postulavit:
hanc præcipuè in Proverbijs, Ecclesiaste, &
Libro Sapientiæ pertractavit, & inculcatam
mortalium mentibus voluit: de hac pulcher-
rimas Gnomas, Sententias, Pronuntiata po-
steritati reliquit: ex hac ceu uberrimo fon-
te sua prata irrigârunt, qui scriptis postea
morum præceptionibus inclaruerunt. In-
de ego quoque pro tenuitate mea rivulos in
has epistolas deduxi, & quia, quod in fa-
bulis legimus, Musæ, victis Sirenibus, ex ea-
rundem pennis evulsis coronas sibi texue-
runt, non dubitavi Profana Sacris miscere,
& meliora Philosophorum ac Poëtarum di-
cta, velut spolia Ægyptiaca, pro rationibus
ac testimonijs adhibere. At brevitatem for-
san in his epistolis requires; hæc enim in hoc
scribendi genere, quod vocatur *Laconicum*,
commendatur. Respondeo: utantur sanè

contractiore gyro, qui scribunt morosis, fastidiosis, valde occupatis, amicis simulatis, dolosum in verbis cinerem scrutantibus; ego cum sinceris ago, & non invitis ad me audiendum. Sæpe jejuna est brevitatis & obscura, nec rarò arrogantia suspecta, quasi tædeat, cum amicis sermonem numeris plenior conferre. Adhæc *Ethica Monita* sunt quasi salutaria pharmaca, non extremis labris libanda, sed in venas diffundenda: satis succincta est epistola, in qua nihil supervacaneum, otiosum, redundans; nec ego longitudinem amo, ambitioso verborum circuitu, & affectatis assentationibus circumductam. Severa est magistra, ETHICA; non demulcet auriculas, sed vellit; non fricat, sed radit. Et Tullius ipse non semper ad Atticum scripsit Atticè, hoc est breviter; prolixiores litteras exaravit, & ab alio scriptas legit atque laudavit: ejus ad amicum quendam hæc verba sunt: *Tua mihi epistola tantò fuit jucundior, quantò longior.* Clypeum mihi Divus quoque Hieronymus porrigit, de quo judicium viri gravissimi adscribo: *Hieronymi sermo doctus, & antiquitatis exemplis abundans, multòque acumine, & ad omnia exprimenda factus, sive Scriptura ad*
verbum

verbum interpretanda, sive praecepta omni
vita praescribenda, sive quidpiam laudan-
dum, aut vituperandum sit, sive denique
aliquis ad virtutem cohortandus: in qui-
bus omnibus ita valet, ut planè illa caelestis
eloquentia videatur. Hæc Hieronymus
Platus lib. 3. de Bono Statûs Religiosi. cap.
11. verè, & ex merito Viri, sanctitate, sa-
pientiâ, eloquio clarissimi, cujus dictio flui-
da, clara, nervosa, eruditione sacra & pro-
fana, temperata. Hunc Doctorem carpit,
qui productiores epistolas reprehendit, præ-
sertim in Didactico argumento, quod ipsum
Senecam, cateroquin succincti sermonis a-
mantem, non sivit esse Laconicè brevem.
Cæterùm, si quis existimaret, me hîc quæ-
dam paradigmata proponere, seu formulas
quasdam aut modulos epistolares, is magno-
pere deciperetur: neque enim mihi mens
est, Grammaticum in hac scripture agere,
sed *Ethicum*, non verborum leges captan-
tem, sed morum præscripta tradentem; in
ovo vitellum, non testam quæro; qui cor-
ticem malunt, ad Collectores phrasium epi-
stolicarum se conferant, & famem pascant.
Ex quibus omnibus facilè perspicias, dile-
ctissime Paule, quid tibi tecum ipso pro me lo-

quendum sit. Neque miraberis, credo, insolentiam tituli, *Ethica Epistolaris*; etenim tantos animos mihi non sumpsi, ut Philosophiam *morum* hinc pertractarem, sed ea dumtaxat delibavi, quæ ad familiarem usum & mutuum ac utile colloquium, magis pertinere videbantur. Si quæ in his, ut multa erunt, parùm nitida, acuta, elaborata inveneris, cogita, me scripsisse epistolas, quarum stylus, si à communi & simpliciore consuetudine recedit, ipso cultu nimio peccat. Neglectus aliquis, ut in quibusdam capillis, sic in Epistolari scribendi ratione, si minùs placeat, certè toleratur: quæ acuta, non rarò minuta. Scitum est Philosophi: *Chrysippi acumen in seipso refringitur.* A subtilitate & acie mentis me excusat ætas gravior, corpus morbis & virium imbecillitate, caput curis litterarijs exhaustum: plura tūmet excusabis. Vale quàm optimè, & postremo huic senectutis meæ partui nidum inter suos fratres, pro veteri benevolentia, indulge, & sicubi in salebras incideris, aut errores notaveris, ignoscendi titulos cogita.